

1705 49
Q. D. B. V.

RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO AVGVSTO
PRINCIPE REGIO, ET ELECT. SAX. HEREDE,
ETC. ETC. ETC.

DISSERTATIONEM MORALEM,

DE

DAMNO IN-
NOCENTIBUS
IN BELLO
DATO,

IN PUBLICO ERUDITORUM CONGRESSU
DEFENDENT

P R A E S E S

M. GEORG. IACOB. ENGELBACHIVS,
WESTHOVIA HANOICO-ALSATUS,

ET RESPONDENS

IOH. CHRISTIANVS Ehrhardt /
ALTENBURGO MISNICUS.

A. D. XIX. MENSIS DECEMBR. A. R. S. cl^o Is cc V.
IN AUDITORIO MINORI, HOR. MAT.

VITEMBERGAE, PRELO GERDESIANO.

Prooemium.

Pte sane Mantuanus ille Poeta, *l. 8.*
Æneid. v. 703. Bellonam, diram il-
lam bellorum Deam, sanguineo
quodam flagello armatam in cly-
peo, quo Venus Æneam, filium
suum, donavit, delineavit. Quem-

admodum enim servi quondam apud Romanos, cum
scelera perpetrassent, flagellis cæsi sunt; sic homines,
qui servi DEI sunt, in bellis non flagello modo ex funi-
bus aut corio confecto, sed gladio præcipue, aliisque
armis mortiferis mirum in modum castigantur, & ita
quidem, ut flagellum illud multo interdum sanguine
conspersatur. In exemplum hujus rei non jam antiqua
accersam bella, quæ pridem multo effuso sanguine sunt
gesta. Provocabo tantum ad id, quod hodie universam
propemodum Europam instar latissimi cujusdam fluvii
inundat. Hic certe, uti quotidie audimus, in diversis
& nobilissimis quidem Europæ plagis non milites tan-
tum, sed incolæ quoque miris modis vexantur, agri
vastantur, ædificia succenduntur, bona diripiuntur, ipsi-
que millenis modis affliguntur, & occiduntur. Utinam

vero istiusmodi casus illi modo subirent, qui damnum sibi invicem inferunt, ipsoque belli jure nocentes sunt nuncupandi: Verum videmus pro dolor, eos quoque in casum trahi, qui, quod ad causam belli attinet, pro innocentissimis potius essent habendi. Hæc certe res me induxit, ut, quando specimen quoddam Academicum dandum est, disquirendum mihi sumferim, numne ergo in bello licitum sit, quosunque sive nocentes, sive innocentes sint, sine discrimine vexare, spoliare, damno afficere, trucidare. Quod omnino, præcipientibus sic ipsis naturæ legibus, negandum esse duxi. Hinc L. B. enata est hæc Disputatio, *de Damno innocentibus in bello dato*, quam secundum naturæ leges sic, spero, deduximus, ut quid hac de re sentiendum sit, quodam saltem modo cognosci possit.

§. I.

NE vero hic veluti in ignota oberremus sylva, priusquam ad ipsam rem nos accingamus, disquirendum ante omnia est, de vocabulis, quæ in themate nostro occurrunt, ut, his expositis, in ipsius argumenti cognitionem facilius pervenire queamus. *De Damno* enim primum est quæstio. Ubi quidem neminem vocabimus in litem, qui damnum vel *a demendo* cum HUGONE GROTIUS *Lib. II. C. XVII. Th. II. n. i.* de Jur. B. & P. vel *ab ἀπάτην* vel denique a *δένον* quod idem est ac *βιάζω* cum aliis derivaverit. Sed hoc magis considerandum meretur, quod hoc vocabulum modo *strictè*, pro uti ad solas res pertinet, modo *laxe*, *ut omnem lesionem*, (cum PVFENDORFIO *de Jure Nat. & Gent. L. III. C. I. Th. III.* loquor) *complectatur*, *qua etiam ad corpus, famam, pudicitiamque hominis spectat*, accipitur. Nos cum eodem PVFENDORFIO late hic vocabulum

lum accipimus, pro uti notat omnem lesionem, corruptionem, diminutionem, aut sublationem ejus, quod nostrum jam est, aut interceptionem ejus, quod ex Jure perfecto debeamus habere; sive id datum sit a natura, sive accedente facto humano aut lege attributum; sive denique omissionem aut denegationem alicujus prestationis, quam nobis alter ex obligatione perfecta exhibere tenebatur. Cæterum notetur hic, damni Synonymum non esse injuriam uti multi existimant. Latius patet vocabulum damni, quam injuriæ. Omnis quidem injuria est damnum, sed non contra.

§. II. Procedimus ad varia damnorum genera. Damnum enim non est unius generis, pro uti videre est apud D. CHRIST. THOMASIIUM, in institut. Jurisprud. div. Lib. II. C. IV. Th. 17. sqq. Sed nobis hic suffecerit divisio, qua damnum infertur vel homini ipsi, vel iis, qui & quæ ad ipsum pertinent, & sub uno nomine SUI comprehenduntur. Sic is homini non tantum damnum infert, qui corpus ejus lædit, sed & qui ejusdem uxorem, liberos, servos &c. damno afficit, ejusdem item domum, agros, hortos, pecudes, aliaque ad ipsum pertinentia vastat & affligit.

§. III. Damnum vero non uno eodemque modo infligitur. Fit enim, ut quis sine intentione alicui damnum inferat: sæpius vero contingit, ut homines ex proeresi, damno se invicem afficiant. Accidit, ut quis ipse immediate aliquem affligat; interdum vero perficit id mediantibus aliis, qui operam ei hac in parte condixerunt. Nonnunquam denique quis vel directe, vel indirecte alicui nocet. Directe quidem quando id perpetrat, ex quo immediate damnum sequitur: indirecte vero, quando quis illud agit, quod mediantibus aliis rebus in perniciem alicujus tendit. Equidem primo intuitu una eademque videtur esse distinctio, quando diximus, posse aliquem cuidam nocere directe, & indirecte, immediate, & mediate. Verum

re penitius perfecta, apparebit, illam distinctionem ad res, hanc vero ad personas respectum habere.

§. IV. Jam hoc apud nos extra dubium est, posse damnum inferri iis, qui pravis suis facinoribus ipsimet in causa sunt, ut ab iis, quibus jus competit plectantur. Hoc enim requirit ratio justitiæ, quam non homines tantum, sed DEUS ipse quoque summo jure exercet. Sic DEUS, quo non est justior alius, celeberrimas quasdam Asiæ civitates, pice & sulphure cœlitus demisso, delevit, soloque æquavit, eoque ipso summam justitiæ laudem reportavit. Et quamvis hic obstare videatur nobilissimum illud Juris Naturæ scitum. Neminem læde: tantum tamen abest, ut nefarios homines illud defendat, ut multo potius ob nefanda scelera semet ipsos ab hoc Asylo excludant. Et sic in bene constitutis rerum publicarum formis quotidie videmus istiusmodi pravo homines puniri, qui scelestis suis facinoribus se nobiles ibi reddiderunt. Et quamvis interdum contingat, ut nocentibus parcat, hoc tamen non fit propter ipsos, sed propter innocentes, qui ipsis immixti sunt, ne triticum cum zizaniis evellatur, ut Salvatoris nostri phrasis habet. Conf. HUGO GROTIUS *Lib. III. C. I. Th. IV. n. 3.* in aureo de *Jure B. & P.* monumento.

§. V. Verum de nocentibus nobis nulla in præsens est quæstio, sed de innocentibus quaeritur, ut ex titulo Disputationis apparet. Quoniam vero in hac mortali vita toties contingit, ut pro innocentissimis nocentissimi quique se venditent, penitius nobis in innocentiae rationem descendendum est. Is scil. demum innocens jure vocandus erit, qui nullam malefactis culpam sibi contraxit. Ex quo apparet, non omnem, qui innocentiae titulo gloriatur, vel sic apparet, vero innocentis nomine esse dignum: alius enim est *innocens apparenter talis*, alius vero *vere innocens*. Ad hæc alia accedit distinctio, ut *innocens* dicatur
del

del in totum, del in tantum: in totum quidem, qui nullo modo in culpa est, quod facinus quoddam est perpetratum, & ne tantillum quidem ad damnum inferendum contulit. In tantum vero, qui quidem non solus in culpa est, quod damnum alicui datum est, culpa tamen, quia aliquid ad pravum factum contulit, non plane vacat. Innocens vero, qui nulla unquam per totam vitam culpa se commaculavit, inter mortales non datur.

§. VI. Quando ergo illi tantum damnum inferri potest, qui aliquam culpam sibi contraxit, facile apparet, eos, qui nullam culpam in se habent, damno vacare debere. Quam crebro vero, quod maxime dolendum est, contingit, ut innocentissimi quique damnum non simplex nec leve sentiant. Non jam excurram in latissimum dicendi campum, in quo mihi tot innocentium hominum agmina, quibus extra bellum etiam damnum datum est, occurrunt. Manebimus in nostris, quibus nos circumscriptimus, limitibus, & videbimus, numne etiam in bellis innocentes damnum aliquod subeant. Hic vero non prolixiores in probando erimus, ne soli faculam admovere videamur. Bellum enim est lerna illa malorum, ex qua omnium generum facinora egrediuntur. Quousque enim non grassatur licentia illa bellica, quam & belli Duces, & gregarii milites nefandum sæpe in modum exercent? vides hic excursiones in terras, quæ nullum unquam hostilem animum induerunt. Conspicis hic viatores innocentissimos pecunia spoliatos, indumentis exutos, miris cruciatibus trucidatos. Occurrunt ibi hospites, & in deditionem recepti, quorum jura sunt violata. Ante oculos nostros seffit miserabile quoddam agmen ex Senibus, infantibus, & hominibus sequioris sexus mistum, quod vel ipsam misericordiam in semet conferre posset, quod vero conspici vario mortis genere esse violatum. Sed de his aptior erit infra dicendi locus.

§. VII.

§. VII. Progredimur ergo potius ad *belli* nomen, de quo in titulo est injecta mentio. Hic vero non multum in eo erimus occupati, utrum bellum *a duello* ut GROTIUS existimat. *L. I. C. I. Th. II. n. 2. de Jure B. & P.* An vero a graeco *ἔλεγχω* ut ALBERICVS GENTILIS conjicit *L. I. C. II. p. 17. de Jure Belli.* An vero ab alio quodam vocabulo deriveretur. Nec ei liti nosmet immiscebimus, utrum *bellum in publicum & privatum* dividi possit, quod alii affirmant, alii vero negant, quum hic profiteamur, nobis de publico potissimum bello esse sermonem. Hoc potius agimus, ut supeditata quadam definitione ad necessarias quasdam divisiones dilabamur. Bellum ergo non male a D. GOTTLIEB GERHARD TITIO in *Observat. in Pufendorf. LL. de Offic. Homin. & Civis* definitur, quod sit *status insignis hominum multitudinis, per vim vel apertam vel obliquam, propter jus controversum, certantis, aut, omissa, etiam ex pacto, ad tempus hostilitate, propositum certandi retinentis.* Hic vero nobiles quaedam occurrunt divisiones, quarum una bellum distinguit in *Offensivum & Defensivum*: *Offensivum*, si PVFENDORF *Lib. VIII. C. VI. §. 3.* credas, est, quando ab aliquo extorquemus debita, quæ nobis abnegantur, aut injuste erepta recuperatum imus, cautionemque in posterum quærimus. *Defensivum* vero, ubi defendimus & retinere laboramus, quæ nostra sunt. De utroque nobis quæstio est. Altera vero divisio non minus nobilis est, qua bellum dividitur in *justum, & injustum.* *Justum* dicitur, cujus causæ omnes sunt justæ: *injustum* vero, cujus vel omnes causæ sunt injustæ, vel aliqua saltem causa est injusta. Cæterum quænam causæ belli sint justæ, vel injustæ, videantur apud PVFENDORF. *Lib. VIII. C. VI. §. 3. & 6.* & JVSTVM LIPSIVM, ex editione *Job. Frider. Reinhardi. L. V. C. VI. p. 1483. seqq.*

§. VIII. Nos

§. IIX. Nos in præsens non loquimur de quocun-
que bello, sed de bello Justo, probe scientes, quodcunque
damnum in bello injusto illatum, esse non simplex damnum,
sed veri nominis injuriam. Et sic cum quibusdam non
omnem bellorum justitiam e medio tollimus, sed malum a
bono legitime segregamus. Quamvis etiam non existi-
memus principium Juris Naturæ esse bellum omnium con-
tra omnes, quod HOBBSIO quondam placuit, putamus
tamen quoddam esse justum atque ab ipso Jure Naturæ
concessum. Fundatur enim hoc assertum in sanctissimo
Juris Naturæ præcepto, quod agit de legitima sui conserva-
tione. Nisi enim licitum esset, se & sua defendere, & ne-
cessitate urgente vim vi repulsare, vel injuriam sibi illa-
tam & bona ipsi denegata aut erepta recuperare, non exi-
gua Juris hujus pars periret. Ad hæc non video qua ra-
tione societas hominum salva manere & facta subsistere
possit, si quodvis in quosvis esset concessum. Nonne sic
brevi temporis spatio omnia susque deque vergerent, mi-
rumque in modum miscerentur. Ad Argumenta *Socinia-*
norum, quibus bellorum justitiam impugnant, vid. HUL-
SEM. in *Breviar. p. m. 1634*, & SCHERZ. *Colleg. Anti-Soc. p. 1125*.

§. IX. Ex quo consequitur, licere in bello justo ho-
stium non bona tantum invadere, diripere, spoliare, sed
& vita eos, si res ita postulat, privare. Quando enim ho-
stis Principi alicui ea, quæ ad ipsum pertinent, vel deneg-
gat, vel eripit, nec aliud remedium, quo illa recuperare va-
let, superest, (non enim statim & intentatis aliis benigniori-
bus remediis in bellum prorumpendum est) jure talionis
hostis bona invadere, eaque vi, in potestatem suam redi-
gere potest. Quod si vero hostis armata manu eidem
occurrat, ipsique quocunque modo potest, viam præcludat,
quo minus jus suum persequi valet, licitum est eundem et-
iam cum vitæ dispendio derurbare, & donec jus suum ob-
tinet, eundem affligere & vexare. Vel, si hostis nulla
B præ-

prægnante causâ adductus ad Principis solum appropinquat, loca, quæ ipsi jure concessa sunt, occupat, & manifestam ubique vim non prodit tantum, sed & ipso facto infert, vim vi repellere, seque & sua conservare ac defendere potest. Quamvis non negem, hic non ultra modum esse grassandum; *sunt enim & Belli sicut & Pacis jura*, ut verisimum CAMILLI ad Ludi Magistrum Faliscorum pueros prodentem pronunciatum habet.

§. X. At alia longe quæstio est, quando de innocentibus quæritur. Illi enim non pari modo, uti nocentes sunt lædendi. Militat enim pro iisdem immota Juris Naturalis regula: *Innocens non est lædendus*. Nec non alia: *Innocens non est injuria afficiendus*. Quod quidem tanti ponderis argumentum est, ut, probe pronunciante *Excellentissimo Domino CHRISTIANO ROEHRENSEE, Philos. Pract. apud nos Prof. Publ. longe celeberrimo, Patrono & Hospite, qua par est, veneratione colendo, in Disputat. de Pœna Innocentis*, præter culpam rei in nullo alio præsidio quam in innocentia sua, securitatem quærant, & præter meritum damnati sola innocentia conscientia fortunam suam consolentur. Tametsi vero hoc Juris Naturæ scitum tam sanctum sit, ut nullo modo violari debeat, quandam tamen limitationem admittere videtur. Contingit enim sæpius, ut, quoniam boni malis sunt immixti, nocentes puniri non possint, nisi & innocentes damnum quoddam accipiant. Hinc necessario distinguendum esse videtur, inter damnum innocentibus datum *directe & ex intentione*, & inter damnum inflictum *præter intentionem & indirecte*. Priori quidem modo nunquam licet damno innocentem afficere, at posteriori modo interdum id concessum est, quando nimirum aliter fieri non potest, quam ut innocentes cum nocentibus affligantur. Possent enim e. g. in Bello semper immisceri quidam innocentes, & per hos ligari manus juste bellantium.

§. XI. Ut vero res eo melius percipiatur, lubet ad speciales quosdam casus descendere, ex quibus videre licebit, quosnam sub nomine innocentium comprehendamus. Quæritur enim primo, utrum hostibus non armatis damnum inferre liceat? Nos, priusquam ad hanc quæstionem respondeamus, distinguendum esse censemus inter hostes ipsos, & hostium subditos. Hostibus quidem ipsis, qui hostilem animum jam satis declararunt, iisque, qui ipsos in nobis lædendis, adjuvant, damnum inferri posse existimo, ita quidem, ut, etiam si inermes reperiantur, damnum non ad bona tantum eorum, sed ad vitam quoque se extendat. Et sic licet hostem ex insidiis adoriri, ex improvise eum opprimere, locaque munita Marte etiam non aperto occupare. Quod vero ad hostium subditos attinet, illos si prius per edictum fuerint præmoniti, nec se sponte dedant, sed recalcitrant, idem damnum accipere fas est, quoniam contumacia sua de peccato imperantis participant, seque ipsos in perniciem præcipitant. Accedit, quod sæpissime contingit, ut Princeps ipse damno affici non possit: quod igitur in ipsum hostis non potest, in subditos etiam non armatos effundit, & jus, quod a Principe non potest, a subditis, qui ad ipsum pertinent, extorquet. Scilicet juxta antiquum illud HORATII:

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achivi.

Huc pertinet etiam, quod bellum non Principi tantum, sed subditis quoque ejus indici soleat. Exemplum habemus in LIVIO, ubi hoc decretum comperit: *Vellent, juberent populo Carthaginensi bellum indici. Lib. XXI, histor. C. XVII.* Hostis autem qui est, bene addit GROTIUS *Lib. III, C. IV. Th. 8. n. 1. de Jure B. & P. ubique secundum jus gentium impeti potest: additque illud EURIPIDIS:*

*Νόμος γὰρ ἐχθρὸν δρᾶν ὅτι λείπει κακῶς,
Ubicunque pressum jura ledi hostem sinunt.*

Quod quidem assertum adeo verum est, ut DEUS ipse ob

Davidis, Illustrissimi illius Israëliitarum Regis, delictum, 70000. peste immiffa fustulerit, Rege ipfo clamante : *Ego sum, qui peccavi, ego inique egi: isti, qui oves sunt, quid fecerunt? vertatur obsecro manus tua contra me & contra domum patris mei.* vid. 2. Sam. c. XXIV.

§. XII. Ab hostium subditis descendimus ad *hostium Socios*, & quærimus, quidnam in illos liceat? Hic vero iterum distingvimus inter *Socios*, qui *hostem rebus quibuscunque, quibus contra me uti, vel semet sustentare potest, juvant; & eos, qui hosti nihil, cujus usus aliquis in bello esse potest, subministrant.* Hos, quemadmodum innocentes sunt, nec lacessere, nec lædere licet. Illos vero, qui de delicto hostis participant, ejusque contra me vires sustentant, eo ipso in hostium numero habendi sunt, vid. pluribus hac de re agentem HUGONEM GROTIUM *Lib. III. C. I. §. 5. de Jure B. & P.* ubi memoriæ prodit, & olim & nuper de ea re acriter esse certatum, cum alii belli rigorem alii commerciorum libertatem defenderent.

§. XIII. Sed quid de *Peregrinis*, vel peregrinandi tantum, vel negotiorum suorum causa apud hostes commorantibus decernendum esse censes? Contingit enim sæpius ut istiusmodi homines ex improvifo bellum deprehendat, numne ergo statim & hi hostium nomine venire debent? nihil hic temere decernendum est. Remeandi enim copia ad suos ipsis est danda, quoniam nihil contra nos deliquerunt. Hinc Epidamnum obsessuri *Corcyraei* peregrinis primum discedendi faciebant copiam, teste THUCYDIDE. Quod si vero eandem neglexerint, & cognito bello sua culpa diutius in hostili solo subsisterint, amittunt hoc nobile innocentia præsidium, & ut hostes tractantur, quia & ab iisdem damnum aliquod metui potest. Unde celebre est pronunciatum apud LIVIUM : *hostis ille sit, qui- que intra præsidia ejus sunt.* Hic vero iterum limitatione quadam hoc dictum indigere arbitror. Potest enim evenire,

nire, ut peregrinus lubens quidem hostilem terram relinqueret, sed vel ex improvise circumventus, vel ab hoste coactus diutius subsistere teneatur. Quodsi ergo istiusmodi homo in potestatem alicujus venit, parendum eisdem est, secus si fiat, belli calamitati est adscribendum.

§. XIV. Altior quæstio nobis sese offert de *Legatis*, qui vel ad hostes, vel ad alios missi, in hostium territorio reperiuntur. Equidem si istiusmodi Legatus ad hostem, quem ego persequor, mittitur ideo, ut contra me aliquid decernat, jure eum non detinere tantum, sed eo, quo hostem habeo, loco, habere possum. Nec obstat hic Legationis jus, quod alias inviolabile prorsus haberi solet. Consensum profero *Clarissimi Domini* BUDDI, qui in *Elementis suis Philos. Pract. p. m. 288. th. 25.* sic decernit: *Nec Legatorum Sanctitas eousque se extendit, ut si per territorium hostis ad quem mittuntur transeant, non debeant violari. Finis enim Legationum sine hoc jure obtineri potest. Nec obstat, quod summum Imperantem referant. Namque & ipsi summi Imperantes ab hoste ladi possunt. Ergo multo magis, qui eos representant Legati, nisi Lex specialis aut conventio intercedat. Alia vero res est, si vel ad hostem in alia quadam, quam contra nos, causa, vel ad alios, quibuscum nobis nullum bellum intercedit, mittantur. Sic enim Jure incolumitatis ex merito quodam suo fruuntur.*

§. XV. A Politicis his ministris ad sacros ministros, quos *Sacerdotes* vocare solemus, transimus. Illi ergo, quoniam contra nos arma non gestant, tamque sanctum munus gerunt, nullo damno sunt affiendi, nec ullo scelere sunt violandi. Præprimis quia nobis ab istis nullum metuum est periculum. Alia vero res est, si specialis ratio intercedat: Sic *Jehu* ex mandato ipsius Numinis sacrificulos Baaliticos in Idoleo congregatos, ad unum omnes interfecit *2. Reg. cap. 10.* Si etiam in armis deprehendantur, & pugnantes reperiuntur, hostium nomine sunt habendi.

Sic *Ulricus Zwinglius*, quum civile bellum inter Tigurinos & Quinque-pagicos exarsisset, in prælio Cappellensi sua culpa occubuit, memorante SLEIDANO, *Lib. VIII. de Statu religionis.* in cuius obitum *Jacobus Micyllus* hoc chronodistichon composuit:

Occubuit patrio bellator Zwinglius ense.

Et pressa est armis Gens populosa suis.

§. XVI. Fit quoque non raro, ut in ditionem recepti ab hoste interficiantur, quemadmodum a Romanis Pometiæ Principes, a Sulla Samnites, a Cæsare Numidæ sunt interfecti. Imo, quod GROTIUS testatur, mos hic ferme perpetuus, Romanorum in hostium Duces sive captos sive deditos, ut triumphi die occiderentur. *L. III. C. IV. Th. 12. de Jure B. & P.* Sed quo jure id fieri existimas? scilicet, dedunt se hosti supplices duobus potissimum modis, vel *cum conditione*, vel *sine conditione*. Cum conditione receptis, fides semel data est servanda, nec unquam rescindenda, nisi novum accedat delictum. Quemadmodum Cæsar quos antea ceperat iterum captos interfecit, *stultitie deputans, servare eos, qui non semel adversati fuissent*, conf. ALBERICUS GENTILIS, *Lib. II. C. XIIII. de Jure Belli*. Secus si fiat, is, qui deditos violat, severam DEI vindictam, & omnium bonorum odium jure incurrit. Exemplum ex Sacris petere licet a *Saule*, primo Israëlitarum Rege, qui Gibeonitas, a Josua ante in fidem receptos, ut videre est *ex cap. IX. Lib. Josue*. gravi damno affecit. vid. *2. Samuel. c. XXI*. Si qui vero sunt, qui sine conditionibus se victoribus permittunt, æquitas jubet parci his, ut recte tradit GROTIUS, *de Jure B. & P. L. III. C. II. §. 15.*

§. XVII. Sed progredimur jam ad homines sequioris sexus, quibus a furiosis militibus non mediocriter sæpe damnum illatum esse legimus. Sic Thraces olim, capta Mycalessò, fœminas quoque & infantes occiderunt, narrante THUCYDIDE. Idem de Macedonibus, cum The-
bas

bas cepissent, narrat Arrianus. Titus etiam pueros & fœ-
minas Judæorum in spectaculo feris laniandos proposuit.
Hæc & plura exempla vid. apud GROTIUM *Lib. cit. p. m.*
1077. Cujusmodi exempla utinam non apud Christianos
exstarent. Qua enim sævitia in Urbe Magdeburgica su-
periori seculo a Cæsareanis militibus expugnata, fœminæ
fuerint violatæ & interfectæ, passim testantur Authores.
Sed hæc sunt nefanda belli dedecora. *Fœmina enim, ut*
probe dudum SENECA observavit, nomen hostis non capit.
Hinc fœminas sexus excusare debet. Fœminæ enim com-
muniter nec arma tractant, nec ad oppugnandas vel de-
fendendas urbes constituuntur. *Stat enim, ut Poeta canit,*
sexus rudis insciusque ferri. Hinc est, quod *Alexander ille*
Magnus prælio Dario devicto, matrem, uxorem, liberos-
que ejus inusitata prorsus clementia susceperit, teste CUR-
TIO *Lib. III. c. 12.* Sic Totila Gothus capta Urbe & hoc ac-
curavit, ne ulla vitiaretur, fœdaretur fœmina. Et de *Bel-*
lisario narrant, quod Alexandri exemplo ne aspexerit qui-
dem bello captas. Aliter vero tractandæ sunt, si quæ Ama-
zonum more arma capiant, bellumque cienti: Tunc enim
non amplius ut fœminæ, sed ut viri sunt respiciendi, damno-
que afficiendi.

§. XVIII. Quemadmodum vero fœminas sexus, sic
infantes & pueros ætas excusare debet. Quod & SENECA
confirmat, *Lib. II. c. 9. de ira,* dum dicit: *Num quis irascetur pue-*
ris, quorum ætas nondum novit rerum discrimina? Bene igitur
CAMILIUS, fortissimus ille Romanus dictator, improbum
illum ludimagistrum, commissos sibi pueros ex Urbe Fa-
liska in Stationes suas deducentem supplicio probe multa-
tum suis reddidit, insuper addens: *Arma habemus non adver-*
sus eam ætatem, cui etiam captis urbibus parcitur, sed adversus
armatos, & ipsos, qui nec lesi, nec laceffi a nobis, castra Romana
ad Veios oppugnarunt: eos tu, quantum in te fuit, novo scelere
vicissi: ego Romanis artibus, virtute, opere, armis sicut Veios, vin-
cam. Denudatum deinde eum, manibus post tergum illiga-
tis,

tis, reducendum Falerios pueris tradidit: virgasque eis, quibus proditorem agerent in Urbem verberantes, dedit. teste LIVIO *Lib. IV. Hist.*

§. XIX. Ad Senes tandem lento pede transimus, quos irem nullo in bello damno afficiendos esse asserimus, laudantes illius PAPINII sententiam. apud GROTIUM *Lib. IV. C. XI. Th. 9. n. 4.*

- - - *Nullis violabilis armis*

Turba Senes.

Senes enim ad arma ferenda, non dicam regenda, minime omnium sunt apti, quod vel ex VIRGILIO discimus, qui, quando *Priamum*, Regem Trojanorum, multorum annorum Senem arma induentem inducit, sic inquit:

Arma diu senior desuet a trementibus ævo

Circumdat nequicquam humeris, & inutile ferrum

Cingitur, ac densos fertur moriturus in hostes.

Hinc & *Hecuba*, regia uxor, ipso viso statim exclamat.

- - *Que mens tam dira, miserrime conjux,*

Impulit his cingi telis? aut quo ruis? - -

Non tali auxilio, nec defensoribus istis

Tempus eget. Lib. II. Æneid.

Quoniam igitur de Senibus nullum metuendum est periculum, dum potius de se sustentando, quam de vi aliis inferenda sunt solliciti, æquum omnino est, eos, quocumque modo fieri potest, salvos præstare atque incolumes.

§. XX. Ad agros, hortos, vinea, ædificia, privata pariter & publica, templa quoque, & forsân alia progrediendi erat animus, ut, quid in hæc in bello liceat, clarum fieret, sed quum Disputatio nostra præter expectationem sub manu nobis excreverit, & nos angusti admodum circumscripti simus limitibus, nobis hic sublitendum est. DEUM vero, Dominum Exercituum, calentissimis invocamus precibus, ut bella a nobis nostrisque regionibus clementer avertat, & eundem, ne metuenda tot belli nobis mala sint, demississimis votis nullo non tempore compellamus.

S. D. G.

W. Henberg, Diss, 1705

ULB Halle

008 559 767

3

1705 49
Q. D. B. V.

RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO AVGVSTO
PRINCIPE REGIO, ET ELECT. SAX. HEREDE,
ETC. ETC. ETC.

DISSERTATIONEM MORALEM,
DE
DAMNO IN
NOO
IN

IN PUBLI

M. GEORG.
WESTHO

IOH. C
AL

A. D. XIX. M
IN AUL

VITEMB.

